

ادیب، شاعر، سیاستمدار و روزنامه‌نگار بنام‌دوران معاصر بود. او فعالیت‌های ادبی، سیاسی و مطبوعاتی خود را در مشهد، زادگاهش، آغاز کرد. فقط ۲۲ بهار از عمر ملک الشعرای بهار گذشته بود که با کمک و مساعدت مرحوم سیدحسین اردبیلی، روزنامه خراسان را به صورت نیمه مخفی، در مشهد در دوران پراختناق استبداد صغیر، منتشر کرد. این روزنامه، منشأ تحولات بسیاری در عصر خودش.

ملک الشعرای بهار
(۱۳۳۰ - ۱۲۶۵ ه.ش)

همزمان با آیین گرامیداشت انتشار ۲۰ هزارمین شماره روزنامه خراسان، از کتاب «خراسان نامه» رونمایی شد

«خراسان»؛ قدیمی ترین روز نامه همچنان فعال ایران

۱۱۰ سال سابقه، ۷۰ سال انتشار مستمر

مراسم رونمایی از «خراسان نامه» با حضور دکتر ظریف، وزیر خارجه، برگزار شد

«تاریخ مختصر احزاب سیاسی»، آن‌را جایگاه نخستین تک‌پوهای روزنامه‌نگاری خودمی‌داند.

■ طلوع ستاره تابناک «خراسان»

۱۱۰ سال پیش، روز ۲۷ اسفندماه سال ۱۲۸۷ بود که چشم مردم مشهد، به جمال جریده معظم «خراسان» روشن شد؛ جریده‌ای که قرار بود هفته‌ای دوبار، آن‌هم به صورت مخفیانه، به‌همت میرمرتضی موسوی، در دار الطباعه طوس بالاخیابان منتشر شود و محلی باشد برای انتشار اخبار و اخلاق آزادی‌خواهی در عصر اختناق محمدعلی‌شاهی. این که چراسیدحسین اردبیلی، مؤسس جریده، نام «خراسان» را برای آن برگزید، به تحقیق معلوم نیست؛ اما می‌دانیم که خراسان، از همان روز نخست، فریادگر صدای فروخته ملت بود که از بیداد استبداد به جان آمده بودند. «خراسان» نور امید را در دل مردم روشن نگه می‌داشت که بخت، به امید خدا، بیدار است و زوال استبداد صغیر نزدیک. قلم تند و تیز سیدحسین اردبیلی و اشعار نغز ملک‌الشعراى بهار، خراسان را به یکی از جراید پر طرفدار مشهد در آن دوره تبدیل کرد. با چاپ شعر مستزاد «کار ایران با خداست»، اثر بهار، خراسان آتشی در شمال شرق کشور به پا کرد. این شعر که در بهار سال ۱۲۸۸، در شماره هفتم خراسان به چاپ رسید، حاوی پیش‌بینی‌هایی بود که بعدها در میان آزادی‌خواهان مشهور شد و ادوار دربارون، شرق‌شناس معروف انگلیسی نیز، در کتاب «انقلاب مشروطیت ایران» آن‌را یکی از اشعار بسیار تأثیرگذار در جنبش مشروطه دوم دانست. زندیاد ملک‌الشعراى بهار، خود در مقدمه کتاب «تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران»، به موضوع چاپ این شعر تاریخی در روزنامه خراسان و نیز، چگونگی انتشار این روزنامه نیمه مخفی اشاره کرده است. خراسان، آغاز روزنامه‌نگاری بهار بود. اوبعدا روزنامه‌هایی در مشهد و تهران منتشر کرد.

■ بقای در خفا

خراسان پس از انتشار ۲۴ شماره، جای خود را به طوس داد؛ روزنامه‌ای فاخر که برخی از دست‌اندرکاران آن، مانند شیخ احمد بهار، پیشتر در خراسان نیز قلم زده بودند. اما طوس را نیز، دوامی نبود و پس از پایان دوره دوم مشروطه،

ثقة الاسلام تبریزی؛ «مشروطه خواه» منتقد مشروطه

نمایندگان نخستین دوره مجلس شورای ملی

■ درباره رساله «الان»

در میان آثار این شهید مشروطه خواه، رساله «الان» از اهمیت بسیاری برخوردار است. ثقة الاسلام در این رساله، لزوم وضع قانون و برقراری عدالت و مشروطیت را یادآور شده است. به نظر تنی چند از صاحب نظران، خمیرمایه اندیشه سیاسی

پژوهش‌های تاریخی

گذری بر تاریخ «ارمنستان»
در عصر ساسانی

کتاب «ارمنستان در روزگار ساسانیان»، نوشته پرویز حسین طلایی، از سوی موسسه انتشارات امیرکبیر به چاپ دوم رسید. به گزارش ایبنا، کتاب «ارمنستان در روزگار ساسانیان» در سه فصل اصلی تنظیم شده است و نگاهی گذرا به ارمنستان تأییدایش ساسانیان، «نقش ارمنستان در روابط ایران و روم در دوره ساسانی» و «دلایل اهمیت ارمنستان برای ایران و روم در دوره ساسانی»، سه فصل اصلی کتاب را تشکیل می‌دهد. ارمنیان از دوره اشکانی تا پایان دوره ساسانیان، همواره شاهد بودند که سرزمین‌شان عرصه تاخت و تاز دو قدرت ایران باستان و روم است. ارمنیان، از عصر سلوکی، تجربه تأسیس حکومتی نیمه مستقل را در سرزمین خود داشتند. هر چند گه‌گاه حکام این سرزمین، غیرارمنی بودند، اما ارمنیان همواره در آرزوی تشکیل یک حکومت مستقل به سر می‌بردند. بزرگ‌ترین مانع تشکیل یک حکومت مستقل در ارمنستان، قرار گرفتن این سرزمین بین دو قدرت ایران و روم بود. در واقع، با توجه به موقعیت جغرافیایی ارمنستان، ارمنیان توانایی لازم را برای استقلال بخشیدن به سرزمین‌شان که لازمه آن رویاری با دو قدرت بزرگ آن دوران بود، نداشتند. از طرف دیگر، یکی از شرایط لازم برای کسب این توانایی، متحد کردن تمام ارمنیان زیر یک پرچم و به سخنی دیگر، ایجاد یک ملت واحد بود. از این رو، ارمنیان برای کسب این شرط، ابتدا به کارهای فرهنگی روی آورند تا بتوانند شاخصه‌هایی برای وحدت ملت خود ایجاد کنند. گرویدن به مسیحیت و اختراع خط ارمنی، از مهم‌ترین اقدامات فرهنگی در این زمینه بود که تأثیر به سزایی در وحدت ارمنیان داشت. در مقدمه این کتاب آمده است: «ارمنستان سرزمینی کوهستانی است که در قفقاز و بین سه فلات ایران، بین‌النهرین و آسیای صغیر قرار گرفته است. این سرزمین در روابط ایران و روم، همواره به عنوان یکی از اسباب کشمکش‌های آن‌ها از آغاز روابطشان در دوره اشکانی (حدود ۹۲ پیش از میلاد در دوره مهرداد دوم) تا پایان دوره ساسانی، در واسط قرن هفتم میلادی، مطرح بوده است.

در واقع ارمنستان از جمله سرزمین‌های حایل میان ایران و امپراتوری روم بوده که نقش مهمی را در مناسبات نظامی، سیاسی، اقتصادی، تجاری و مذهبی آن‌ها داشته است. تا جایی که می‌توان گفت بررسی روابط دو قدرت بزرگ باستانی بدون توجه به ارمنستان غیرممکن به نظر می‌رسد. بنابراین، به دلایلی از جمله اهمیت این سرزمین برای ایران و روم در دوره باستان، فقر کتابی مستقل از ارمنستان در دوره ساسانی به زبان فارسی و همچنین، به خاطر ویژگی خاص تحقیق و پژوهش در دوره ایران باستان که بایستی بخش‌هایی از تاریخ این سرزمین را در منابع کشور‌های همسایه مانند ارمنستان و حتی کشور‌های رقیب، مانند روم، جست‌وجو کرد، تألیف چنین کتابی برای پژوهشگران، دانشجویان و علاقه‌مندان تاریخ ایران باستان، به‌ویژه دوره ساسانی، ضرورت پیدا می‌کند.» کتاب «ارمنستان در روزگار ساسانیان»، نوشته پرویز حسین طلایی، حاصل تحقیق و پژوهش چند ساله نگارنده در این زمینه است. این کتاب در ۱۵۸ صفحه، با شمارگان هزار نسخه و به پهای ۱۹ هزار تومان، از سوی انتشارات امیرکبیر به چاپ دوم رسیده است.

صفحه آرایی

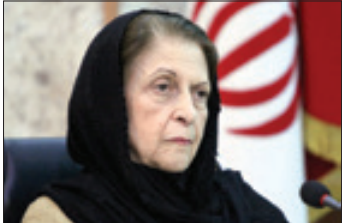
واحد صفحه‌آرایی روزنامه خراسان
سفارش می‌پذیرد

۰۵۱۳۷۰۰۹۳۰
layout@khorasannews.com

گفت‌وگو

صوراسرافیل
روزنامه‌ای بدون خبر!

در میان روزنامه‌های دوره مشروطیت، روزنامه صوراسرافیل، با مقالات جنجالی‌اش، جایگاه ویژه‌ای دارد. آن‌چه در پی می‌آید، فرازهایی از گفت‌وگوی پایگاه اینترنتی «تاریخ ایرانی»، با دکتر منصوره اتحادیه، استاد تاریخ دانشگاه تهران، درباره مطبوعات عصر مشروطه است که در آن، به بررسی جایگاه روزنامه صوراسرافیل در میان مطبوعات آن دوره، پرداخته شده است. **آبشارون‌نامه‌های مثل صوراسرافیل را که برخلاف نشریات هم عصر خود پر مخاطب بود و در خیابان‌ها به صورت تک‌فروشی به فروش می‌رسید، جریده‌ای جنجالی می‌دانید؟** من نمی‌دانم منبع شما برای پر مخاطب بودن صوراسرافیل چیست؟ به هر شکل صوراسرافیل روزنامه‌ای جنجالی بود و شاید به دلیل همین جنجال‌ها، مخاطبانی نیز داشت. کمتر کسی به این مسئله توجه کرده که صوراسرافیل روزنامه حزب اجتماعيون عاميون بود. در روزنامه صوراسرافیل به خوبی جنگ طبقاتی دیده می‌شد. به هر شکل اجتماعيون عاميون، گروهی سوسیال دموکرات بودند که هدف مشخصی داشتند چرا که مرام‌نامه‌شان از انقلابی‌گری و اصلاحات‌ارضي، تفکیک مذهب از سیاست و قدرالیزم سخن می‌گفت.

روزنامه صوراسرافیل در دوره مشروطه، پر مخاطب نبود؟

خیلی درباره این موضوع مطمئن نیستم. دهخدا [که ستون نویس صوراسرافیل بود] هم، مطالبش را به زبان عامه می‌نوشت؛ اما به این معنا نبود که عامه مردم مخاطبش شوند. او حرف‌های خیلی جدی را در لایه‌های زبان عامیانه می‌گنجاند. به همین دلیل درباره این که عامه مردم صوراسرافیل را می‌خواندند، هنوز مطمئن نیستم. در ضمن، عامه نیز عبارت ساده و سهلی نیست؛ مفهومی پیچیده‌است که باید نخست آن‌را تعریف کنیم. روزنامه‌های مشروطه، از میراث روزنامه‌نگاری پیش از مشروطه استفاده کردند؛ اما در مورد صوراسرافیل تردید دارم. ما روزنامه‌های بسیاری داریم که متین‌اند. حبل‌المتین روزنامه‌ای متین است و در کنار آن نیز، روزنامه مجلس به خوبی به طرح و بحث مطالب می‌پردازد؛ به دور از آشوب و بلوا. این روزنامه‌ها به خوبی بحث‌و موضوعات اساسی را مطرح می‌کنند. اما برخی دیگر، از جمله صوراسرافیل، جنجالی‌اند. اگر به شب‌نامه نویسی‌های آن زمان نگاه کنید، مطمئن می‌شوید که بسیاری از همین شب‌نامه‌ها را روزنامه‌نگاران می‌نوشتند. اما در مقابل نویسندگان صوراسرافیل، فردی مانند ملک‌الشعراى بهار را داریم که شخصیت ادبی و سیاسی برجسته‌ای است و توانسته روزنامه فوق‌العاده‌ای چون نو بهار را منتشر کند. اصلا در صوراسرافیل، خبر وجود نداشت؛ چرا که صوراسرافیل به نظر من روزنامه نبود؛ وسیله و ابزاری در اختیار حزب عاميون و اجتماعيون بود؛ صوراسرافیل پلتفرم و جزوه یا به عبارت دیگر، بیان‌نامه و بیانیه سیاسی و انتقاد صرف بود. گاهی معدود اخبار داخلی داشت که آن هم بدون جهت‌گیری چاپ نمی‌شد.

مهربانم غزالم

تولدت سرآغاز زیبایی هاست
سارلوز زمینی شدنت مبارک

علی و مریم

051322215

۶۶

پژوهش‌های جدید نشان داد که خراسان جدید، یعنی روزنامه‌ای که روز اول تیرماه سال ۱۳۲۸، در «چاپخانه نسبی خراسان»، جایی در فلکه جنوبی حرم مطهر، به چاپ رسید، پیوندی معنوی و بلکه مادی با جریده خراسان عصر مشروطه دارد؛ پیوندی که حلقه‌های گمشده آن، در کتاب مستطاب «خراسان نامه» آورده شده است

که ایام درخشان مبارزه با استبداد را در ذهن تداعی می‌کرد: خراسان! به این ترتیب، نخستین روزنامه از سری دوم خراسان، در اول تیرماه سال ۱۳۲۸، متولد شد. خراسان پس از تیرماه سال ۱۳۲۸ هم، روزنامه‌ای مردم‌گرا بود؛ در واقع بیش از آن که به دنبال خط و ربط سیاسی باشد، می‌خواست نظرات مردم را منعکس کند. این بخش از تاریخ روزنامه خراسان که تا کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ ادامه دارد، در بخش‌هایی از جلد نخست کتاب «خراسان نامه» بررسی شده است.

■ ضمایم پر محتوا

کتاب دارای سه ضمیمه بسیار خواندنی است. دو ضمیمه نخست، گزارش‌های مفصل خبرنگاران روزنامه از سفر به اقصای نقاط استان خراسان بزرگ است؛ سفرهایی که در تابستان ۱۳۲۸ و بهار ۱۳۲۹ انجام گرفت و در آن‌ها، شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهرهای مختلف خراسان، با دقتی فوق‌العاده، منعکس شده است. ضمیمه بعدی، گفت‌وگویی تاریخی با شهید نواب صفوی است که در بهار سال ۱۳۳۲، توسط خبرنگار خراسان، در مهدیه مرحوم عابدزاده صورت گرفته است. هر سه ضمیمه، اسنادی مهم در تاریخ معاصر خراسان محسوب می‌شود که برای نخستین بار در مجلد نخست «خراسان نامه» به طبع رسیده است. این کتاب به زودی روانه بازار نشر خواهد شد.

✚ خبر مرتبط

فر دادر همین صفحه منتظر انتشار صفحه نخست اولین شماره روزنامه خراسان باشید؛ روزنامه‌ای که در تاریخ ۲۷ اسفند ۱۳۸۷ منتشر شد.

که از پاره‌ای از دستاوردهای تمدن غرب، مانند تحصیلات جدید، علوم و برخی نهاد‌های دموکراتیک بهره‌گیرند، تا از این رهگذر، به ترقی و اقتدار دست پیدا کنند. او مانند علامه نائینی که کتاب «تنبيه الامه و تنزيه المله» را نوشت، بر این باور بود که می‌توان بین مشروطه و شریعت اسلام، توازن ایجاد کرد. رساله «الان»، یک سال پیش از کتاب مهم علامه نائینی نوشته شد. به عقیده برخی از نویسندگان معاصر، این کتاب از جهات ععیده، بر «تنبيه الامه و تنزيه المله» مرحوم نائینی رجحان دارد. ثقة الاسلام همچنین تأسیس مراکز علمی و فنی و ترویج آموزش علوم و فنون را، ضروری‌ترین نیاز کشور می‌دانست و این مسئله نشان دهنده دغدغه‌های جدی وی در زمینه مسائل اجتماعی کشور بود. این دغدغه‌ها باعث شد تا فرزندان و برادران خود را، برای تحصیل علوم جدید روانه اروپا و تهران کند. ثقة الاسلام تبریزی از نخستین اندیشمندان در ایران مدرن بود که بر تولید داخلی تأکید داشت و از واردات بی‌رویه کالا که باعث خروج ثروت از کشور می‌شد، انتقاد می‌کرد. به نظر او تنزل ارزش پول ملی در مقابل پول خارجی، ناشی از تجارت خارجی و آزادی فعالیت بانک‌های اجنبی در ایران و نامحدود بودن ضرابخانه دولتی بود.